

Kronik

Kulturkalender

Kulturkalenderen, der udkommer som del af *Diamanten*, giver et samlet overblik over sæsonens udstillinger, koncerter, foredrag og arrangementer. Det samme gør den elektroniske kulturkalender, som findes via adressen <www.kb.dk>.

Bøger og bibliotek

Danmarks ældste musik fra 1170 udgivet

Den 7. januar 1131 blev den danske hertug Knud Lavard myrdet i Haraldsted Skov nær Ringsted.

Ugerningen blev indledning til mere end 25 års politisk uro i Danmark, indtil Valdemar den Store overtog tronen i 1157. Efter sin død fik Knud Lavard martyrstatus, og en række undere skete på mordstedet i skoven og ved hans grav i Ringsted. I 1169 blev han kåret til helgen af paven, og året efter fejredes begivenheden i Ringsted Klosterkirke med en særlig helgen-liturgi udarbejdet til lejligheden.

Denne liturgi er overleveret i et lille, men velbevaret, manuskript, nedskrevet i begyndelsen af 1200-tallet; manuskriptet erhvervedes af Kiels Universitetsbibliotek i 1874 og opbevares i dag under katalogsignaturen S.H. 8 A.8o. Denne kilde anses for at indeholde den ældste nedskrift af et stykke dansk musik.

I et samarbejde med det canadiske Institute of Mediaeval Music har Det Kongelige Bibliotek foranlediget en viden-

Ruiner af Knud Lavards Kapel ved Haraldsted. Kapellet blev bygget netop på det sted, hvor Knud Lavard dræbtes 7. januar 1131.

skabelig faksimile udgave med tilhørende kommentarer af denne den ældste kilde til dansk musikhistorie i middelalderen. Det videnskabelige arbejde er forestået af professor emeritus, dr.phil. John Bergsagel, der som specialist i middelalderens musik og musikhistorie har arbejdet med manuskriptet gennem de seneste mange år.

John Bergsagels udgave af Knud Lavard-manuskriptet foreligger i to bind: bind 1 er en fotografisk gengivelse af det komplette manuskript, mens bind 2 indeholder en fyldig beskrivelse af manuskriptets betydning og historie samt en transkription af musik og tekst til Knud Lavard-liturgien.

I anledning af sin 70-års fødselsdag fik H. M. Dronning Margrethe 2. – i forbindelse med sit besøg på biblioteket d. 16. juni – overrakt en særudgave i hvidt pergamentbind af manuskriptet. Bogbinderarbejdet er foretaget af bogbinder Hanna Christensen fra bibliotekets Bevaringsafdeling.

Øget fart på tilkørslen til bibliotekets digitale motorveje Det Kongelige Biblioteks årsberetning 2009

Selv om Det Kongelige Bibliotek har udvidet åbningstiderne markant på

Studiemiljø i Det Samfundsvidenskabeligt Fakultetsbibliotek i Gothersgade 140. Fot. Det Kongelige Bibliotek.

nogle af læsesalene, så er biblioteket ikke længere et sted, man kun behøver at komme, når der er åbent.

Hvis man hører til blandt universitetsbibliotekslånerne kan man i alle døgnets 24 timer få adgang til en hastigt stigende udenlandsk digital samling. Og publikum er hurtige til at benytte de nye genveje til materialet.

Det Kongelige Bibliotek oplevede fra 2008 til 2009 en stigning på ca. 25% i de elektroniske besøg, fra 4.188.966 i 2008 til 5.273.910 i 2009, viser nye tal fra bibliotekets årsberetning.

Den store stigning opfylder to vigtige mål for biblioteket; dels er de elektroniske besøg steget, dels er benyttelsen af de nye publikumsfaciliteter, som stilles til rådighed for bibliotekets lånere, samtidig vokset. Udover de 5,2 mio., der klikkede ind på hjemmesiden, besøgte 930.500 personer et af de fire betjeningssteder i løbet af året.

Den 30. april 2009 offentliggjorde Kultur-

ministeriet efter mere end tre års udvalgsarbejde den længe ventede nationale digitaliseringspolitik i form af rapporten *Digitalisering af Kulturarven*. Ud fra en sammenligning med, hvad der sker i en række andre lande, stillede spørgsmålet: Hvad gør Danmark? Og svaret var: Ikke meget endnu, vi har hidtil måttet begrænse os til selektiv digitalisering af, hvad de enkelte kulturinstitutioner har kunnet overkomme inden for deres givne rammer, først og fremmest enkelte genstande og mindre samlinger.

Med rapporten er der skabt en overordnet politik for området, men stadig mangler den politiske vilje og midlerne til at investere i kulturarvsdigitaliseringen.

“Der er ingen tid at spilde, hvis ikke vi skal cementere den opfattelse, der allerede gør sig gældende hos de yngste generationer helt op til universitetsniveau: Hvad der ikke findes på nettet, findes ikke! Vi er med andre ord i gang med at påføre os selv et gigantisk, dansk nationalt hukommelsestab. Det må forhindres. Men

det koster penge, mange penge. Til gengæld er det en engangsinvestering, der vil forrente sig, ikke mindst i en globaliseret tidsalder og i en krisetid”, udtaler direktøren for Det Kongelige Bibliotek.

Biblioteket igangsatte i 2009 det første massedigitaliseringsprojekt, der omfatter litteraturen fra 1482 til 1700 og som er et samarbejde med den britiske forlagskoncern Proquest. I løbet af i år vil danske lånere få adgang til de 2.800 værker fra før 1600, mens udlandet skal betale en adgangslicens.

Nøgletal fra *Årsberetningen* kan læses på bibliotekets hjemmeside, klik: Om os, Organisation, find *Årsberetningen 2009* i venstre spalte.

Det Kongelige Bibliotek på nettet

Bondealmanak på nettet

En dansk bondealmanak (evighedskalender) på pergament fra 1513, skrevet på latin og muligvis fremstillet i Skåne, er nu tilgængelig online. I sammenfoldet stand fylder kalenderen blot 5 x 5 cm. I udrullet stand 63 cm.

Kalenderen indeholder månedsbilleder fra januar til december. I rosetter vises døgnets lyse og mørke timer med henholdsvis røde og sorte streger, og hver måned er illustreret med et billede, der viser månedens typiske arbejdsyssels.

Derudover findes en oversigt over månedernes mærkedage, der er illustreret med billeder til hjælp for læsekyndige, dels portrætter af helgener og lignende, dels rebusagtige figurer. F.eks. står Tre kroner for helligtrekongersdag (6. januar) og en løve for evangelisten Markus’

dag (25. april). Særlig morsomt illustreret er den 10. februar, som hed scolastica (virgo), dvs. den lærde jomfrus dag. Dagen

findes angivet med den danske betydning af navnets først stavelse – en sko!

Karen Blixens arkiv (Out of Africa)

Karen Blixens arkiv, der indeholder alle genrer og rummer et righoldigt og forskelligartet materiale til belysning af et forfatterskab af international betydning, blev i 1979 overført til Det Kongelige Bibliotek.

Arkivet giver mulighed for et indblik i både liv og værk, samt i de enkelte værkers tilblivelseshistorie. Karen Blixen er en af de meget få forfattere, der skriver med samme litterære kvalitet på to sprog og for eksempel findes hendes eget tosprogede manuskript til *Out of Africa* i arkivet.

Karen Blixen skabte mod slutningen af sit liv en fond, Rungstedlundfonden, til hvilken hun skænkede sit hus, sin meget store park og rettighederne til forfatterskabet. Takket være velvillig tilladelse fra Rungstedlundfonden er der nu skabt mulighed for fremover at publicere udvalgte dele af arkivet på nettet. Udgivelserne skal i øvrigt ses i tilknytning til en ansøgning om optagelse af arkivet som *Memory of the World* på UNESCOs

*no use
Road*

I. THE SHOOTING ACCIDENT.

on afternoon of 19th Dec like 3 events in Nov
 On the evening of the nineteenth of December I walked out
at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 of my house before going to bed, to see if there were any rain
at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 coming. Many farmers in the highland were, I believe, doing the
at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 same thing at that hour. Sometimes, in a lucky year, we will
at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 get a few heavy showers just round Christmas, and it is a great
at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 thing to the young coffee which has set on the trees after the
at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 flowering in the short rains of October. This night there was
at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 no sign of rain. The sky was serene and silently triumphant,
at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 resplendent with stars.

at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 The Stellar Heaven of the Equator is richer than that
at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 of the North, and you see it more, because you are out more at
at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 night in the Tropics. In Northern Europe winter-nights are
at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 too cold to allow one much pleasure in the contemplation of the
at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 stars, and in summer one hardly distinguishes them within the
at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 clear night-sky, that is as pale as a dog-violet.

at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 The tropical night has the companionship of a Roman
at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 Catholic Cathedral compared to the Protestant Churches of the
at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 North, which let you in on business only. Here in the great
at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 room everybody comes and goes, this is the place where things
at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 are going on. To Arabia and Africa, where the sun of the midday
at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 kills you, night is the time for travelling and enterprise.
at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 These stars have been named here, they have been guides to human
at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 beings for many centuries drawing them in long lines across the
at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 desert-sands and the Sea, one towards the East and another to the
at 10:30 PM was in at 10 PM - was about 1000
 West or the North and South. Cars run well at night and it is

Kapitlet A Shooting Accident (Et Vaadeskuds Historie) fra Out of Africa, 1937. Bogen omhandler de 17 år fra 1914 til 1931, hvor Karen Blixen drev en kaffefarm i Britiske Ostafrika (Det Kongelige Bibliotek).

Fra Karen Blixens skitsebøger (Det Kongelige Bibliotek).

liste, hvor bl.a. Søren Kierkegaard og H.C. Andersen tidligere er optaget.

Efter successen med debutbogen *Seven Gothic Tales* (1934)/*Syv Fantastiske Fortællinger* (1935) udgav Karen Blixen i 1937 *Out of Africa*, der samme år kom på dansk med titlen *Den afrikanske Farm* i hendes egen oversættelse.

I Karen Blixens arkiv findes der flere manuskripter og forarbejder til både den engelske og danske version af værket. Til denne første netudgivelse er valgt den maskinskrevne renskrift med talrige rettelser af manuskriptet til den engelske udgave, som har tjent som grundlag også for Karen Blixens egen oversættelse af store dele af værket med blyant til dansk. – Endvidere udgives et tidligt udkast til bogens første kapitel, hvor især begyndelsen afviger fra den endelige

version og viser noget om den kreative proces, der ligger bag værket.

Waldere-fragmenterne på nettet

De to såkaldte "Waldere-fragmenter" stammer fra et episk digt på oldengelsk, der dateres til ca. år 1000. Fragmenterne blev opdaget i 1860 af daværende overbibliotekar ved Det Kongelige Bibliotek E.C. Werlauff.

Der findes en omfattende litteratur om fragmenterne (også på nettet), hvoraf kan nævnes Arne Zettersten: *Waldere*, Manchester University Press, 1979. – Waldere-fragmenterne blev omtalt i Robert W. Rix' artikel "Waldere – en angelsaksisk skat i Det Kongelige Bibliotek", *Magasin* 2010:2, s. 13-22.

Udstillinger

Flåden i krig og fred

Den Kongelige Søetat i 1700-tallet

Krudt, kugler og kanoner i Det Kongelige Bibliotek.

Storslåede søslag, prægtige krigsskibe og modige søhelte, det er de farvestrålende elementer i enhver god historie om den danske flådes storhedstid. Men hvorfor blev søheltene egentlig så dygtige? Hvorledes foregik kampene på de store orlogsskibe? Og hvordan var livet og hverdagen for de tusindvis af ansatte i flåden? Det er nogle af de spørgsmål, man kunne finde svar på i Det Kongelige Biblioteks udstilling *Flåden i krig og fred – Den Kongelige Søetat i 1700-tallet*.

I anledning af Søværnets 500-år i år fejrede Det Kongelige Bibliotek i

Flådens inspektionsskib af THETIS-klassen under sejlads ved Grønland.

samarbejde med Orlogsmuseet jubilæet med en stor udstilling, som tog udgangspunkt i flådens storhedstid i 1700-tallet. Udstyret med et kort over bibliotekets gange og gemakker og med søofficeren Peter Schiønnings dagbog som gennem-

gående ledetråd førtes publikum gennem udstillingens fire temaer: Søkadetuddannelse, Flåden og København, Livet om bord og Søslag.

Gennem et stort udvalg af genstande fra billeder, manuskripter, kort og bøger til tegninger, kanoner og våben fik den besøgende et ramsaltet indblik i livet til søs, i kamp på orlogsskibene og med mere fredelige sysler til lands i Flådens Leje. Udstillingen viste både elegante håndtegnede lærebøger i artilleri fra Søkadetakademiet, Frederik 5.'s Danske Atlas og en enestående samling af tegninger og illustrationer af sejlene skibe på togte fra 1750'erne, som aldrig før har været udstillet. Dertil kommer monumentale krigsskibsmodeller, sirligt udført og fuldt udrustede med kanoner, mast og sejl, der

Det store skibbrud ved Gulland på Kong Frederik 2.s orlogslåde 1566 (Det Kongelige Bibliotek).

gav indtryk af datidens imponerende og veludviklede tekniske kunnen inden for skibskonstruktion.

At Det Kongelige Bibliotek har indgået samarbejde om fejringen af Søværnets jubilæum hænger sammen med, at biblioteket rummer mangfoldige samlinger af bøger, fornemt illustrerede håndskrifter og tegninger om emnet fra netop denne periode, samt ikke mindst arkiver og samlinger efter søofficeren Christian Schjøning (1732-1813), der indgik i Universitetsbiblioteket efter hans død. Udstillingen var en del af programmet for Københavns historiske festival Golden Days.

Den Sorte Diamant, offentlige arealer, 19. juli - 23. oktober 2010.

Fortællinger: De fotografiske arkivers demokratiske potentiale

I Den Sorte Diamant vistes i august en udstilling, arrangeret af fotohistoriker og dokumentarfotograf, cand.mag. og exam. art. Anja Tollan i samarbejde med Kort og Billedafdelingen.

Udstillingen: *Fortællinger: De fotografiske arkivers demokratiske potentiale* byggede på en forelæsningsrække, der blev afholdt i Center for Kort og Billeder i foråret 2010 i samarbejde med Folkeuniversitetet.

Forelæsningsrækken havde til formål at afdække, hvorledes mange moderne borgere i dag bidrager til samtidens fortællinger gennem undersøgelser i private, familiære og nationale arkiver med hjælp af erindringer, dagbøger, fotografier, kartografisk materiale, biografier, selvbiografier og livshistoriske fortællinger.

Otte deltagere i forelæsningsrækken har stillet deres materiale og resultater til rådighed og skabt en kultur- og mentalitetshistorisk udstilling med foto-

grafiet og arkivet som omdrejningspunkt.

En spillemand tegner Tegninger af den verdensberømte jazzviolinist Svend Asmussen

Svend Asmussen var som ganske ung en lovende tegner, men valgte violinen.

– Nu bliver han snart 95 år.

Museet for Dansk Bladtegning præsenterede en fin lille ophængning af hans tegninger, hvori hans talent tydeligt folder sig ud og viser, at han kunne være gået samme vej som sin storebror Des, der netop valgte tegnekunsten og fik en lang karriere som bladtegner, mens lillebror Svend valgte jazzmusikken og her fik en glørværdig international karriere.

Svend Asmussen debuterede musikalsk som bare 17-årig og har for længst fejret sit 75 års jubilæum som udøvede musiker.

Bladtegnergangen, 30. august - 27. november 2010.

Tegning af Svend Asmussen fra 1936.

Foredrag

Rå-teater: Holberg under månen i Paris

mandag 6. september 2010

Kulisser, kostumer og andre ”overflødigheder” var skåret væk til fordel for en nøgen, intens teateroplevelse, indrammet i billeder, lyd og breve fra Det Kongelige Biblioteks samlinger, da instruktør og dramatiker Gerz Feigenberg og skuespillerne Laura Müller og Jens Jørn Spottag bragte Holberg til live i anledning af Golden Days 2010.

Det er nat i Paris i 1744. Det har regnet og gaderne glimter i genskåret fra bækkener fulde af ild. Tre mennesker mødes på rue de Rivoli. En af dem er Ludvig Holberg, manden der satte så markant aftryk på det litterære verdensbillede i Norden.

Mens fuldmånen oplyser de mægtige pladser og storslåede palæer,

udspiller der sig en samtale mellem de tre, som åbner en ny dør til forståelsen af Ludvig Holberg.

Emnet for samtalen var:

Hvordan kan vi med sikkerhed vide, at vi findes?

Foredragsrække:

Hovedtræk i den danske flådes historie gennem 500 år

Grundlæggelse og etablering. Orlogsflåden 1500-1700

torsdag 26. august 2010

Orlogshistoriker, cand.mag. Hans Christian Bjerg, Søværnets historiske konsulent.

Det store århundrede. Orlogsflåden 1700-1800

torsdag 2. september 2010

Museumsinspektør, cand.mag. Jakob Seerup, Orlogsmuseet.

Nedgang og tekniske ændringer. Orlogsflåden 1800-1900

torsdag 9. september 2010

Museumsdirektør, cand.phil. Ole L. Frantzen, Statens Forsvarshistoriske Museum.

Den ældste bevarede teaterplakat for et af Holbergs stykker. Mester Gert Westphaler opførtes 22. oktober 1722.

P 562 VIBEN i Øresund i forbindelse med afrejse fra barneophold i København under øvelsen DANEX 05, I, i 2005.

Fra neutralitet til alliance. Søværnet 1900-2000

torsdag 16. september 2010

Orlogshistoriker Hans Christian Bjerg.

Danmarks interesser på og fra havet. Søværnets fremtid efter 2000

torsdag 23. september 2010

Kontreadmiral Finn Hansen, Søværnets Operative Kommando.

Efterårets foredragsrække:

Lykken er...

Hvad er det gode liv? Og hvordan bliver vi lykkelige?

Selv om mennesket til evig tid har stillet sig selv dette spørgsmål, er vi ikke kommet tættere på svaret i dag. Lykke er måske også det eneste, som alle mennesker er fælles om inderst inde at ønske sig og håbe på, men det betyder ikke, at alle er enige om, hvad lykke er!

Lykkebegrebet skifter betydning fra kultur til kultur. Og fra vores tid i dag og tilbage i historien har lykke betydet noget forskelligt afhængigt af hvilken epoke, man dykker ned i.

Gennem filosofien, litteraturen, det moderne mediebillede og den aktuelle politiske debat vil det omdiskuterede og stærkt belastede begreb lykke blive taget op til debat.

Hvad de tidlige filosoffer mente om lykke og tid

mandag 20. september 2010

Eyjólfur K. Emilsson, professor i filosofi ved Universitetet i Oslo.

The Oslo Happiness Project er et stort norsk forskningsprojekt, ledet af professor Eyjólfur Kjarlar Emilsson, som har forsket i, hvordan opfattelsen af lykke så ud bl.a. hos de tidlige antikke filosoffer:

Lykke, tacuinum sanitatis casanatensis, 14. århundrede.

I modsætning til i dag, hvor opfattelsen af lykke er baseret på et individuelt anliggende, var lykke i antikken en objektiv sag.

De græske tænkere var overbeviste om, at fornuften kunne løse problemer, mens det først var de kristne apostle, som tilføjede tro, håb og kærlighed blandt de dyder, som i dag er med til at definere lykke.

International forfatterscene

Sjón

Island

onsdag 1. september 2010

Sjón betyder ”syn” og er kunstnernavnet til den islandske forfatter Sigurjón Birgir Sigurðson (f. 1962). Samtidigt er navnet en forkortelse af S(igur)jón.

Sjón debuterede som 16-årig med digtsamlingen *Synir* (*Visioner*, 1978),

og siden har han udgivet teaterstykker, en børnebog, elleve digtsamlinger og fem romaner.

Hans første roman, *Stálmótt* (*Stålnat*), blev udgivet i 1987. Det islandske folkesagn, kortromanen *Skugga-Baldur* (2003, da. 2005), indbragte Sjón Nordisk Råds Litteraturpris 2005. Samme år blev

Splinten fra Argo (da. 2006) kåret som årets bedste roman i Island.

Han har udgivet flere digtsamlinger på eget forlag, og disse er blevet solgt på værtshuse – værtshusdigte er næsten etableret genre på Island.

Sjón er kendt på Island som undergrundspoet. Han arbejder indenfor flere genrer end litteraturen: billedkunst, musik, performance og film.

I 1980'erne blev han forgrundsfigur i det surrealistiske kunstkollektiv Medusa i Reykjavik. Han har skrevet sangtekster for bl.a. Björk, og blev også Oscar-nomineret for musikken til Lars von Triers film *Dancer in the Dark* (2000). Sjón har desuden skrevet forord til Valerie Solanas' tordnende *SCUM Manifest* (da. 2010).

Sjón har en unik evne til at sammenvæve international kultur, myter, litteratur og populærkultur. Hans fortællestil er let og humorfyldt.

Både i hans romaner og digte mødes himmel og jord.

Sjón besøgte Diamanten i forbindelse med den danske udgivelse af sin nye roman, *Tusmørkeunderere* (2008), der udkom august 2010.

Andre arrangementer

PET-Seminar

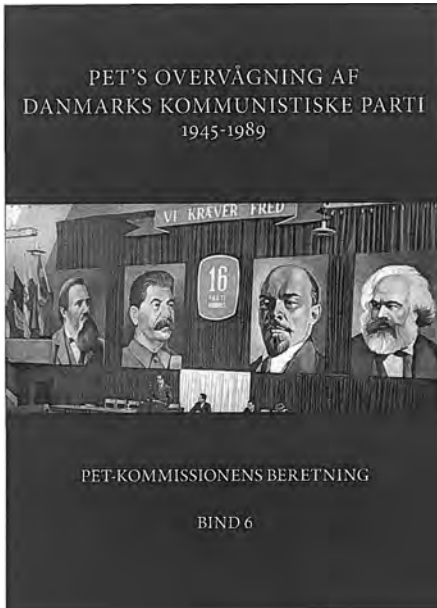
Politisk overvågning under den kolde krig og PET-kommissionens beretning

fredag 25. juni 2010

Det Kongelige Bibliotek inviterede til heldagsseminar om politisk overvågning under Den kolde Krig.

Efter at have undersøgt PET's efterforskning i ti år afgav PET-Kommissionen i sommeren 2009 en beretning, der beskriver PET's efterforskning på det politiske område under Den kolde Krig. Kommissionens beretning, 4.600 tætskrevne sider fordelt på 16 bind, vakte øjeblikkelig omfattende debat: Nogle mente, at de havde været ofre for politiets uberettigede efterforskning. Andre fandt, at et politisk flertal under Den kolde Krig havde ført dobbeltspil ved over for offentligheden at hævde, at PET ikke registrerede danske statsborgere alene på baggrund af lovlig politisk virksomhed, mens det reelt var det, man havde gjort. Endnu andre anså PET for at udgøre et demokratisk problem, da tjenesten havde registreret personfølsomme oplysninger, overvåget borgernes aktiviteter og samtidig arbejdet i dybeste hemmelighed.

Men hvilke resultater nåede Kommissionen egentlig frem til? Hvor var der enighed mellem dens medlemmer, og hvor var der uenighed? Hvorledes kan man opfatte Kommissionens resultater gennem et kritisk perspektiv? Hvilken værdi havde de mange afhøringer? Hvor går grænsen for overvågning på det politiske område? Hvordan tegnede situationen sig i Sverige? Og hvad skal samfundet

i det hele taget med undersøgelseskommissioner?

Disse og andre spørgsmål blev diskuteret på seminaret.

Indledere: Professor Jørgen Grønnegaard Christensen, adjunkt Regin Schmidt, lektor Johnny Laursen, adjunkt Morten Heiberg, professor Jens Vedsted-Hansen, advokat Axel Kierkegaard, fhv. lektor Preben Wilhjelm, professor Karl Molin og fhv. politimester og souchef i PET Jørn Bro. I seminaret, der var tilrettelagt af forskningsstipendiat ved Det Kongelige Bibliotek, ph.d. Rasmus Mariager, deltog op mod 50 interesserede.

Drejers Klub på Det Humanistiske Fakultetsbibliotek

Som ramme for to arrangementer indrettede fakultetsbiblioteket på 1. sal en klub med inspiration fra Drejers Klub, som lå i 1700-tallets København. Årsagen er, at denne klub var centreret

omkring et efter datidens målestok stort bibliotek. Hvorfor denne interesse for klubberne? Jo, for det var i høj grad her, at borgernes rettigheder og ytringsfrihed blev debatteret, og kimen til nutidens demokratiske samfund og holdningsdebatter derved blev lagt.

I klubben udstilledes samtidig en del af den bogsamling, der var i klubbens bibliotek, samlet på baggrund af en registratur fra 1792, som Det Kongelige Bibliotek er i besiddelse af.

For at illustrere, at klubben er rundet af oplysningstiden og for samtidig at fortælle historien om en usædvanlig skæbne, var der i Drejers Klub en plancheudstilling omkring Maria Sibylla Merian, en videnskabskvinde, som drog til Sydamerika for at studere planter og insekter.

Holberg som historiker

onsdag 15. september 2010

Kunstnerisk optakt: en scene fra "Niels Klims underjordiske rejse".

Derefter en samtale omkring Holberg som historiker.

Medvirkende: Sebastian Olden-Jørgensen, lektor på Saxo Institutet, Københavns Universitet, og Karen Skovgaard-Petersen, seniorforsker fra Det Kongelige Bibliotek, som leder den danske del af det store dansk-norske digitale Holberg-projekt (Det Danske Sprog- og Litteraturselskab).

Den følsomme rejse

torsdag d. 23. september 2010

Kunstnerisk optakt: pianist Anders Ahnfelt-Rønne spiller klavermusik af Weyse.

Derefter en samtale i "Drejers Klub" om den litterære genre "den føl-

somme rejse”.

Medvirkende: Thomas Bredsdorff, professor ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet, Lasse Horne Kjøeldgaard, lektor ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet, og Anne-Marie Mai, forfatter og professor i dansk litteratur ved Institut for Litteratur, Kultur og Medier, Syddansk Universitet.

Semesterstartsfest - Students Only!

fredag 17. september 2010

Igen i år strømmede byens studerende til Den Sorte Diamant for at opleve Det Kongelige Biblioteks semesterstartsfest, hvor musik, poesi og lyskunst gik op i en højere enhed. En helt særlig aften, der både havde rødder i bibliotekets samlinger og afspejlede samtidens kulturelle strømninger.

Musik

Jakob Bro: Balladeering Copenhagen Jazzfestival

torsdag 8. juli 2010

Jazzfestivalen rykkede endnu engang indenfor i Den Sorte Diamant; denne gang til en koncert i lyd og billeder. Guitaristen og komponisten Jakob Bro udgav i det sene efterår 2009 sit 7. album – *Balladeering* – der består af jazzballader, som er både dragende, magiske og enestående.

Med en innovativ komponist og et stærkt musikerhold, der er sammensat af tre store mestre fra jazzens verden, nemlig den 81-årige altsaxofonist Lee Konitz, den

78-årige trommeslager Paul Motian og den 58-årige guitarist Bill Frisell samt den yderst habile bassist Ben Street og Jakob Bro selv på guitar, var garantien for en cd-succes næsten sikret.

Og netop denne musikerkonstellation, mente filminstruktøren Sune Blicher, kunne give et særlig indblik i skabelsesprocessen af en cd. Derfor har han skabt filmdokumentaren *Weightless – a recording session with Jakob Bro*, der skildrer den kreative udvikling fra Bros eget øvelokale i København til studiet i New York.

PAN POT

Poetisk og musikalsk jonglørkunst

onsdag 18. august, torsdag 19. august
2010

En virtuos koncert i verdensklasse for 600 bolde, 3 jonglører og 1 flygel.

Klassisk musik og jonglør-finesse gik op i en højere enhed, da det franske ensemble *Le Collectif Petit Travers* tog Ny Cirkus Festival med ind i Den Sorte Diamant. De tre artister har ophøjet jonglørklovneriet til en kunstform og bød på en forestilling i verdensklasse.

Den kunstfærdige lysætning var inspireret af den amerikanske maler Mark Rothkos abstrakte ekspressionisme. Smagfuldt komponeret i minimalistisk og effektiv enkelthed. På scenen mødte vi tre sortklædte jonglører, iført stilede jakkesæt og uransaglige mimik. De lod næsten til at kede sig, mens de med hypnotiserende akkuratess begyndte at tegne geometriske figu-

rer i luften med snehvide bolde.

Forestillingen undersøgte jonglørkunstens musikalitet, og pianisten spillede stykker af bl.a. Liszt, Beethoven, Wagner, Ligeti, Gérard Grisey og Mozart. Imens lod de tre artister deres hænder arbejde. Endnu en bold faldt til jorden. En historie om tid, timing, jonglørkunstens musikalitet og menneskelig fejlbarlighed begyndte.

PAN POT var arrangeret af Københavns Internationale Teater i samarbejde med Det Kongelige Bibliotek.

Operaintroduktion

Dancer in the Dark

mandag 30. august 2010

Den første introduktion omhandler om

årets store danske urpremiere, nemlig Poul Ruders' *Dancer in the Dark*.

Som titlen afslører, er det en nyskrevet opera udarbejdet efter Lars von Triers filmmanuskript af samme navn.

Film og opera er dog vidt forskellige størrelser, og i operaen er fokuset på kvinden Selma, hvis tvedelte verden vi indvies i.

Den ene verden skildrer hendes indre drømmeverden og den anden den nådesløse virkelighed omkring hende.

Librettoen er udarbejdet af Henrik Engelbrecht, og musikken er skrevet af den danske komponist Poul Ruders.

Sampillet mellem Ruders og Engelbrecht har skabt en opera, der har en atypisk form, da den for det første kun er i én akt og for det andet kun har en varighed på omkring 75 minutter. – Premiere 5.

september 2010.

Nila Parly stod for Det Kongelige Teaters operaintroduktion i Diamanten. Nila Parly har gennem mange år formidlet viden om opera både i form af kurser på København Universitet og som foredragsholder rundt om i Danmark. Nila Parly har en baggrund fra musik- og litteraturvidenskab og har senere skrevet en ph.d.-afhandling på Københavns Universitet. Derudover er hun uddannet i operasang fra Roms konservatorium.

Das Beckwerk: Lyden af stemmen og verdenshistorien

lørdag 4. september 2010

En iscenesat koncert, der forbinder Europa anno 2010 med Olivier Messiaens *Kvartet til tidens ende*.

Sidste år indledte Das Beckwerk, Ensemble Midtvest og komponisterne Karsten Fundal og Peter Bruun et samarbejde, der i sidste ende skulle rumme dimensionerne: historien, musikken og det sceniske rum. I november var der premiere på en koncertfortælling om to elskende, der strejfer omkring i det forladte Museum Europa i et forsøg på at finde vejen ind i en ny historie for dem selv og Europa.

Fortællingens røde tråd er en række Beckwerk-sange. Sangene er af komponisterne Peter Bruun og Karsten Fundal foldet ud til små orkesterværker, der i samarbejde med de ni musikere i Ensemble Midtvest er blevet til ét langt værk, fyldt med ekkoer fra alle egne af musikhistorien: den klassiske kammermusik, kabareten, minimalmusik, blues, tango og sågar en kvart tone fra ... er det Messiaens *Kvartet til tidens ende*?

Ensemble MidtVest foldede musikfortællingen ud i et scenisk rum

skabt af bl.a. lyskunstneren Antonio Rodrigues og laptop-musikeren Jakob Riis: Europa som lejr. Men hvilken lejr? Et helvede eller en omvendt himmel? Sangeren veksler mellem at være fortælleren, offeret, fristeren og historiens spøgelse.

Og musikerne ... er de fangevogtere eller selv fanger? Europæere eller flygtninge fra verden udenfor? Er de måske efterkommere af de fire musikere, der i en tysk fangelejr i 1941 opførte Olivier Messiaens *Kvartet til tidens ende*?

Arr.: Ensemble MidtVest i samarbejde med Det Kongelige Bibliotek.

DiamantEnsemblet: Åbningskoncert

tirsdag 7. september 2010

Slavisk musik med Olga Kern – nyt internationalt pianistnavn.

Også i denne sæson fik DiamantEnsemblet besøg af storspillende solister. Sæsonens første koncert var ikke en undtagelse, for denne aften gæstede den russiske pianist Olga Kern Den Sorte Diamant. Kern er særlig kendt i USA, hvor hun har opbygget et stort netværk, efter hun i 2004 vandt 1. prisen ved den prestigefyldte van Cliburn-konkurrence.

Olga Kerns kernerepertoire placerer sig hos de store russiske komponister som fx Tjajkovskij og Rakhmaninov, som hun i øvrigt har direkte familiære bånd til. Men hun er også kendt for sine Brahms- og Chopin-fortolkninger.

Program: Witold Lutoslawski: Dansepræludier, for 9 musikere (1954); Dmitrij Sjostakovitj: Klavertrio nr. 2; György Ligeti: Seks bagateller for blæserkvintet (1953); Mikhail Glinka: Gran setto, Es-dur, for klaver, 2 violiner, bratsch, cello og kontrabas.

Sponsorer: Siemens, Beckett-Fonden, Oticon Fonden, Knud Højgaards

Fond. Mediepartner: DR P2. Støttet af Copenhagen Marriott Hotel.

Fujikura, Glerup & Nielsen/ Abrahamsen

Athelas i Diamanten

lørdag 18. september 2010

Ved denne koncert hørtes Carl Niensens 6. symfoni i en ny genkomposition af den danske komponist Hans Abrahamsen. Genkompositionen for sinfonietta-besætning inklusive harmonium og slagtøj er bestilt af ATHELAS til ensemblets store 20 års jubilæumsfestival i juni i år, hvor temaet bl.a. var at vise nye sider af Carl Nielsen. Abrahamsen har selv udtalt at: nu peger symfonien videre til vor tid, og musikerne får mulighed for at spille Carl Niensens musik på en måde, så man virkelig kan høre, hvor moderne musikken er.

Dirigent: Pierre-André Valade.

Program: Dai Fujikura: *Time unlocked*; Dai Fujikura: *Fifth Stations*; Rune Glerup: *Dust Encapsulated #2*; Carl Nielsen/ Hans Abrahamsen: *Symfoni nr. 6*, genkomponeret for kammerensemble.

Operaintroduktion

Nabucco

mandag 20. september 2010

Verdis kendte opera, *Nebukanezer*, på italiensk *Nabucco*, sættes i denne sæson igen op på Det Kongelige Teater. Måske kendes *Nabucco* bedst fra det kendte – og til tider næsten misbrugte – Fangekor, men operaen har naturligvis meget andet at byde på.

I hænderne på den svenske instruktør Elisabeth Linton og scenografen Herbert Murauer bliver fortællingen om den magtsyge babylonske konge, Nabucco, der i søgen efter endnu mere magt udnævner sig selv til Gud, skildret i

en voldsom iscenesættelse, hvor blod og magtmisbrug indgår som en naturlig del af opsætningen.

Titelpartiet synges af den svenske baryton John Lundgren, der er fast tilknyttet Det Kgl. Teater operaensemble. – Premiere 26. september 2010.

Nila Parly fortalte om handlingen og opsætningen.

Arr.: Det Kongelige Teater i samarbejde med Det Kongelige Bibliotek.

Erhvervelser

Håndskriftsafdelingen

Ukendt stambog fra Carsten Niebuhr fundet i New Zealand

Det Kongelige Bibliotek har netop sikret sig en vigtig brik til historien om den geografiske opdagelsesrejsende Carsten Niebuhr. Efter en heftig budkonkurrence på en auktion i New Zealand fik det Kongelige Bibliotek hammerslag på den hidtil ukendte stambog.

Det er mildt sagt ikke hver dag, der dukker sådant et helt ukendt manuskript op ”out of the blue”, som kan være med til at belyse rejseruter og møder. Og det var også kun et tilfælde, at lotnummer ”281 Niebuhr, Carsten (1733-1815) German mathematician, cartographer and explorer, Travellers Autograph Album” kom til Det Kongelige Biblioteks kendskab. Det skete efter tip fra en new zealandsk forsker.

Stambøger skulle være lette at rejse rundt med. Niebuhrs stambog måler 12,5 x 20, 5 cm og består af 136

Tegning fra Carsten Niebuhrs stambog (Det Kongelige Bibliotek).

blade med 250 indførsler. Det er venner og bekendte, der skrev til erindring og til dokumentation for, at Niebuhr havde mødt dem. De fleste noteringer stammer fra Niebuhrs tid i Göttingen 1757-1760.

”Stambogen har supplerende kildeværdi i forhold til Niebuhrs rejsedagbog og er i sig selv et unikt og autentisk forbindelsesled til Niebuhrs person og samtid,” har Stig T. Rasmussen, leder af Orientalisk og Judaistisk Afdeling, Det Kongelige Bibliotek, udtalt.

Carsten Niebuhr deltog i den arabiske ekspedition, der udgik fra Danmark og som havde til formål at udforske og kortlægge det sydlige Arabien i 1761-1767. Niebuhrs indsats var afgørende for datiden og hans kortmateriale over Mellemøsten var i lang tid det bedste. Niebuhr er en helt central skikkelse i det 18. århundredes orientalistik.

Hvordan stambogen er endt i New Zealand, er stadig uopklaret og måske lidt af et eventyr. Næste år er det 250-året for ekspeditionens start, og bogen vil kunne ses i den planlagte jubilæumsudstilling.

Det Kongelige Bibliotek erhvervede manuskriptet for 70.000 NZ\$ (ca. 300.000 kr.) med omfattende støtte fra professor dr. phil. Carl Roos’ Mindelegat, Augustinus Fonden og Højesteretssagfører

C.L. Davids Legat for Slægt og Venner.

Koloristerne og Bølleblomsten

Fra den nuværende formand for kunstnersammenslutningen “Koloristerne”, billedvæveren Nanna Herthoft, har Håndskriftafdelingen modtaget to voluminøse scrapbøger, der

dækker “Koloristerne”s udstillinger og virke fra starten i 1932 til 1991. Endvidere en komplet række af udstillingskatalogerne fra 1932 til 2009.

Ligeledes er der modtaget en scrapbog og udstillingskataloger vedrørende kunstnersammenslutningen “Bølleblomsten”, der eksisterede fra 1942 til 1950.

William Fridericia

Maleren og billedhuggeren William Fridericia (1909-1996) var medlem af både “Koloristerne” og “Bølleblomsten”.

Håndskriftafdelingen har tidligere modtaget en omfattende samling af William Fridericias rejsedagbøger og skitsebøger, og denne samling er nu blevet suppleret med hans egne scrapbøger fra perioden 1928 til 1982. Endvidere er der modtaget flere bind med fotografier af hans egne værker og udstillingsophængninger fra årene 1934-54 samt enkelte breve og originale linoleumstryk.

Bernhard Christensen

Komponisten, organisten og musikpædagogen Bernhard Christensen (1906-

2004) skrev musik til PH-revyer 1930-1932, var med i en af 30’ernes største teatersucceser, Kjeld Abells *Melodien der blev væk*, og har virket som komponist og arrangør bl.a. for Erik Tuxens jazzorkester. Og sammen med Sven Møller Kristensen som tekstforfatter skrev han en række jazzprægede værker, som blev meget populære. Desuden skrev han musik til en række film, bl.a. Poul Henningsens “Danmarksfilm”. Men han har også skrevet en del orkestermusik til koncertsalen, foruden en række sange, viser, børnesange og salmer samt pædagogisk musik til små børn.

Store dele af Berhard Christensens virke er dokumenteret i de scrapbøger, som han efterlod sig, og som Håndskriftafdelingen nu har modtaget. Det gælder ikke mindst den banebrydende indsats i 1930’erne, herunder Bernhard Christensens jazzanmeldelser i *Radiohytteren* 1938-39.

Wiedemann og Ellington

Som supplement til tidligere donationer

fra musik- og litteraturforskeren Erik Wiedemanns (1930-2001) bo har Håndskriftafdelingen modtaget en samling papirer, herunder korrespondance,

og tryksager, primært vedr. Duke Ellington og Erik Wiedemanns Ellingtonstudier og -samling. Endvidere Erik Wiedemanns eget eksemplar med talrige tilskrifter af *Duke Ellington’s Story on Records 1932-74* (16 bd.). Endelig fem

kartoteksæsker vedr. Duke Ellingtons melodier og kompositioner og sangtitler.

Carl Nielsen-brev

Håndskriftafdelingen har erhvervet et brev fra komponisten Carl Nielsen til den franske musikforlægger César Saerchinger, dat. 14. 2. 1928. Brevet har først og fremmest interesse på grund af en tilføjelse – på engelsk – om den østrigsk-slovenske komponist Hugo Wolf. Der er tydeligvis tale om en udtalelse om Hugo Wolf til en avis i anledning af 25-året for Wolfs død, og det er den eneste kendte udtalelse af Carl Nielsen om Hugo Wolf, den liedkomponist, der om nogen repræsenterer den stik modsatte udvikling af Lieden i forhold til den vej Carl Nielsen gik.

Steffen Hejlskov Larsens efterladte papirer

Litteraturkritikeren og forfatteren Steffen Hejlskov Larsen (1931-2009) havde afgørende betydning for formidlingen af den nyere danske lyrik. I anmeldelser i *Berlingske Aftenavis* fra 1964 og i de nykritiske analyser af lyrik i bøgerne *Om at læse moderne poesi* (1965) og *Sproget som et billede af Danmark* (1969) understreger han nærlæsningens strukturelle og sproglige sider, der førte ham til interessen for konkretismen, som han promoverede bl.a. i *Systemdigtningen. Modernismens tredje fase* (1971). – **Håndskriftafdelingen** har nu modtaget Steffen Hejlskov Larsens efterladte papirer, der udover enkelte manuskripter og avisudklip indeholder en større brevsamling, der bl.a. dokumenterer hans betydning – også for de forfattere, han var en kritisk læser af. Af brevene til Steffen Hejlskov Larsen kan nævnes de mange breve fra Per Højholt, Hans-Jørgen Nielsen og Jørgen Sonne.

Andre nyerbhvervelser

Jørgen Kieler: “La verité marche”. Maskinskrevet manuskript på dansk om modstandskampen under den tyske besættelse af Danmark som supplement til *En Modstandsgruppes Historie*, 1995.

Koch: Manuskript med titlen “Sådan oplevede jeg kapitulationen den 5 maj 1945”. Omhandler en træning der fandt sted i Bolbro, vest for Odense 5. maj 1945.

Breve fra typograf Carl Jørgensen til hustruen Asta Jørgensen vedr. hans arrestation og indsættelse i Vestre fængsel november 1944, samt personalia og andre dokumenter vedr. hans senere død i Neuengamme april 1945.

Thorkild Bjørnvig: Digtsamlingen *Delfinen* (1975) med forfatterens egne håndskrevne tilføjelser og noter.

Musik- og Teaterafdelingen

Manuskriptet til en Carl Helsted-strygekvarter

Musik- og Teaterafdelingen har modtaget partituret i manuskript til en strygekvarter af fløjtenist i Det Kgl. Kapel Carl Helsted (1818-1904) fra 1841. Værket fandtes indtil da kun i nogle ufuldstændigt overleverede stemmer. – **Den smukke lille bog med nodesiderne** er tilegnet Frederik (Fritz) Christian baron Holsten-Lehn-Charisius (1796-1888).

Ukendt kørsang af C.E.F. Weyse

Biblioteket har modtaget et manuskript til en sang af C.E.F. Weyse (1774-1842), der først for nylig er blevet kendt. Den signatur, der optræder sidst i noderne, synes at være Weyses egen, men selve noderne formodes at være en afskrift.

Det drejer sig om en udsættelse af sangen ”Es schlingt ein Band sich

durch das Leben”, og besætningen er lidt uklar.

Sangen fremtræder her for klaversats med underlagt tekst, men nogle stiknoder tyder på, at der har været et selvstændigt akkompagnement, og at sangen muligvis oprindeligt er en korsats.

Kjeld Wilhelm Boesens nodemanuskripter

Biblioteket har modtaget en omfattende samling af nodemanuskripter til værker af organisten og komponisten Kjeld Wilhelm Boesen (1917-2005).

Han var uddannet på konservatoriet i København i 1939 og anmeldte bl.a. koncerter til *Arbejderbladet*. Fra 1950 til 1987 virkede han dog som organist ved Bogense kirke, hvor han også var korleder. Samlingen omfatter en lang række sange og klaverstykker, men også korsatser, salmer, orgelværker og kantater til kirkelig højtider.

Nodesamling med klaveret i centrum

I juni 2010 erhvervede Musik- og Teaterafdelingen en samling danske musikmanuskripter. Der er i første række tale om værker af centrale komponister fra perioden ca. 1900-1980, og musikalien har tilhørt pianisten, professor Arne Skjold Rasmussen (1921-1980).

Blandt værkerne ses komponistnavne som Niels Viggo Bentzon, Vagn Holmboe, Poul Rovsing Olsen, Leif Thybo, Ole Schmidt og Christian Christiansen.

Nye nodemanuskripter

Musik- og Teaterafdelingen har for nylig erhvervet en stor samling nodemanuskripter, hvoraf flere autografer.

En række danske komponister er repræsenteret i samlingen, bl.a. Benna

Moe, P.S. Rung-Keller, Eilert Lindorff-Larsen, Johannes Beck, C.H. Debois, Jens Bjerre, Povl Hamburger, Ludolf Nielsen, Peder Gram og N.O. Raasted.

Stor nodesamling fra Studenter-Sangforeningen

Studenter-Sangforeningen har siden sin etablering i 1839 stået for noget af de ypperste inden for mandskor i Danmark. Koret blev til efter inspiration af studenterkoret i Lund, og allerede fra begyndelsen havde det de fremmeste danske komponisters og digteres bevågenhed. Man kan således dårligt nævne en dansk komponist fra 1800- eller 1900-tallet, der ikke på et eller andet tidspunkt har været i kontakt med koret eller skrevet værker direkte til opførelse af sangforeningen.

Korets dirigenter har også været fremtrædende personer i det danske musikliv, begyndende med J.P.E. Hartmann, som i de følgende 150 år blev afløst af bl.a. Peter Heise, Otto Malling, Johan Bartholdy og Johan Hye-Knudsen.

Det Kongelige Bibliotek har for en årrække siden modtaget en stor nodesamling – hovedsageligt ældre opførelsesmateriale – fra koret, suppleret for få år siden af et omfattende sæt med løsere trykte sangblade fra foreningens arkiver.

I sommeren 2010 har biblioteket imidlertid modtaget en spændende donation i form af en ny række af de nodemanuskripter, som har beroet i Sangforeningens arkiver, i første omgang de ældre manuskripter indtil omkring 1920. Der er tale om ca. 150 værker – de fleste enkeltlange, andre korværker som f.eks. kantater. En lang række er skrevet af komponisterne selv – andre er ældre afskrifter.

Blandt de mere spektakulære ses tre autografe manuskripter af en

buket af Skandinaviens mest fremtrædende 1800-tals komponister. Edvard Grieg (1843-1907) har skrevet tre *Sange for Mandsstemmer*: ”Studereliv” – ”Fredriksborg” – ”Norsk Krigssang”, der er tilegnet koret, men hvor kun den første umiddelbart efter kom på repertoiret, nemlig i 1866.

Det nordiske studentermøde i 1869 befordrede Sangforeningens kontakt med den svenske komponist August Söderman (1832-76), som året efter sendte ikke mindre end to små samlinger til korets dirigentassistent, C.J. Hansen. Chörer för Mannsröster indeholder ”Die Pilger”, ”Krieglied” og ”Led mig”, mens Visor i Folkton omfatter ”Skjøn Jomfru”, ”Nog mins jag” og ”Og jeg vil ha’e mig en Hjertenskjær”. Den sidste samling blev i 1872 udgivet med en trykt dedikation til Sangforeningen.

Endelig er også sangforeningens mangeårige medlem, dirigent og ”grand old man”, J.P.E. Hartmann (1805-1900), repræsenteret med sit eget manuskript til kantaten ved indvielsen af Studenterforeningens nye bygning i 1863 på hjørnet ved Holmens Kanal.

Sangforeningens dirigent, komponisten Otto Malling (1848-1915) optræder ligeledes på listen med en række manuskripter fra egen hånd, såvel enkelt-sange som lidt større kompositioner f.eks. *Knud den Helliges Død*. Derudover findes komponisternes egne manuskripter til en række værker opført i Sangforeningen i 1800-tallet af f.eks. Chr. Barnekow, Johan Bartholdy, S.A.E. Hagen, Roger Henriksen og Axel Liebmann.

Når samlingen er nærmere katalogiseret, vil det for hvert af værkerne blive angivet, om der er tale om en nedskrift fra komponistens egen hånd

Edvard Grieg er blandt de komponister, der skrev kortsatser til Studenter-Sangforeningen. Fra ham findes et manuskript med tre sange tilegnet koret.

eller en afskrift. Flere kan være svære at afgøre. Nogle er dog klare, f.eks. af Jakob Fabricius, J.A. Krygell, P.E. Lange-Müller, Sextus Miskow, Ludolf Nielsen og Leopold Rosenfeld, selv om disse værker ikke umiddelbart kan spores til korets repertoire.

Endelig indeholder samlingen en lille kuriositet, nemlig bas-solostemmen til Carl Niensens *Kantate ved Aarhus Landudstillings Aabningshøjtidelighed* i 1909, nedskrevet af Emilius Bangert – med noter af Carl Nielsen selv og bassolisten ved uropførelsen, stabslæge Grønlund.

Det er således en meget righoldig og varieret samling af værker af danske komponistnavne fra 1800-tallet, der er repræsenteret i denne nyerhvervelse, som snarest muligt vil blive registreret i REX, således at de enkelte manuskripter kan ses på centerlæsesalen.

Jødisk teatermanuskript

Dramatisk Bibliotek har erhvervet et maskinskrevet manuskript med en anonym dansk oversættelse af den jødiske dramatiker Jacob Gordins skuespil i 4 akter *Mirele Efros, Et Livsbillede*. Det blev opført af Jødisk Dramatisk Klub i Gimles Teatersal på Grundtvigsvej 14 på Frederiksberg under 1. verdenskrig. Manuskriptet repræsenterer et sjældent vidnesbyrd om det rige teaterliv, der blomstrede i første halvdel af det 20. århundrede inden for den jødiske kulturkreds i København.

Det er et hidtil helt overset kapitel i dansk teaterhistorie, at der i så stort omfang, som det var tilfældet, blev spillet jiddisch teater i København i perioden mellem 1906 til 1952. Det var de russiske jøder, som, kort efter de var begyndt at komme til byen i lidt større tal, var initiativtagere, aktører og publikum til disse forestillinger. Forfatteren Morten Thing har i sin nylige bog fra 2008 *De russiske Jøder i København 1882-1943* ud fra annoncer, programmer og plakater opregnet, at der i disse 45 år blev spillet i alt 271 forestillinger med jiddisch teater på forskellige lokaliteter i København.

Programplakaten for den danske opførelse af Jacob Gordins drama *Mirele Efros* (Det Kongelige Bibliotek).

Det nu erhvervede manuskript med tilhørende programplakater til Jacob Gordins skuespil *Mirele Efros* er derfor et vigtigt vidnesbyrd om denne rige, men meget lidt kendte teaterpoke, hvorfra der kun er bevaret ganske få originale teatertekster.

Den russisk-fødte dramatiker Jacob Michailovitch Gordin (1853–1909) var aktiv som skuespilforfatter i Amerika i det jødiske teaters tidlige år og blev kendt for at introducere realismen og naturalismen i jiddisch teatertradition. Han skrev mellem 1892 og 1911 mere end 30 skuespil.

Titelrollen i *Mirele Efros* fra 1898 skildrer en stærk matriarkalsk hovedperson, der bliver udstødt af sin egen familie. Det var en rolle, som alle datidens førende skuespillerinder inden for jiddisch teater prøvede kræfter med og blev målt på.

Stykket blev uropført på Yiddish Theater i New York City med Keni Piptzin i titelrollen i 1898 og da med originaltitlen *Mirele Efros, oder di yidishe kenigin lir* (*Mirele Efros or the Jewish Queen Lear*). På trods af sin næsten tragiske Shakespeare-tone ender *Mirele Efros* dog som noget ret atypisk for Gordins skuespil lykkeligt med familiens genforening til slut.

Orientalisk og Judaistisk Afdeling

Kinesisk skriftrulle med Diamant sutraen: Jingang banruo boluomi jing; Kalligraferet af hofmaleren Ding Guanpeng (1700-tallet) ca. 1750. OA 102-2010-1/MS

Det er den kinesiske oversættelse af en i Østasien central buddhistisk tekst, Vajrachhedika-praṇāpāramitā-sūtra, kaldet Diamantsutraen = Skarp som en diamant, der skærer alle unødvendige forestillinger væk og leder til erkendelse

Kinesisk skriftrulle med Diamant sutraen (Det Kongelige Bibliotek).

af, at alt, hvad vi ser og tænker på, alene er forestillinger skabt af vores eget sind, som vi i stedet skal se som noget tomt og ufrugtbart.

Teksten er kalligraferet i en typisk 1700-tals standardstil, hvor penselstrøgene er lette og elegante i modsætning til den tidligere udbredte stil kaldet ”sutra-stilen”, hvor strøgene er mere kompakte og kraftige. ”Sutra-stilen” er afledt af den officielle kalligrafiske stil, og tegnene er tydelige og let læselige i en smuk og harmonisk udførelse.

Det Kongelige Bibliotek ejer nogle kinesiske skriftruller fra 800-tallet med buddhistiske tekster skrevet i ”sutra-stilen”. Derfor passer 1700-tals skriftrullen godt sammen med 800-tals rullerne, som et udtryk for tidernes foranderlighed på basis af en i princippet uforanderlig

opfattelse.

Aflang japansk lakeret skriveæske

Æsken er fremstillet af træ og dekoreret med guldbestøvet lak (maki-e teknik). Dekorationerne er krysantemumblomster på de ydre dele og inderst et træ.

Indeholder to bakker med en aflang smal rivesten, en lille cirkelrund

Kinesisk rivesten i grøn sten (Det Kongelige Bibliotek).

metal- vanddrypper, to små pensler og en kniv.

Æsken er fra Edo-perioden, 1700-tallet.

Kinesisk rivesten i grøn sten

Vandreservoiret er delt i tre af en fyrretræsdekoration. I vandhullerne ses indridsede bølgelinjer. Fyrretræet står som et symbol på et langt liv, da kineserne havde opserveret at fyrretræer kunne blive meget gamle. På bagsiden er indridset en inskription, der i oversættelse lyder: Det store bjergs gamle mand. 17-1800-tallet.

I det gamle fjernøsten skrev man med pensel og tusch. Tuschen blev fremstillet i fast form i form af små stænger eller kager. Det var derfor nødvendigt at opløse lidt tusch for at kunne skrive (eller male), og dette gjorde man ved at hælde lidt vand på en sten (rivesten) og gnubbe tuschstangen/kagen hen over stenen i vandet. Tuschen blev så opløst ved denne proces, og skriveren kunne holde tuschen våd ved enten at dryppe en dråbe vand eller to fra en vanddrypper eller gøre penselspidsen fugtig i rivestens vandreservoier.

Publikationer

Aktuelt fra Håndskriftafdelingen [juni 2010]. Elektronisk nyhedsbrev, der udkommer ti gange om året (jan.-juni, sept.-dec.). *Aktuelt fra Håndskriftafdelingen* findes via Nyheder på adressen <www.kb.dk>, hvorfra der også er mulighed for at tegne abonnement. Gratis.

Aktuelt fra Musik- og Teaterafdelingen [august 2010]. Elektronisk nyhedsbrev, der udkommer hver anden måned. *Aktuelt fra Musik- og Teaterafdelingen* findes via Nyheder på adressen <www.kb.dk>, hvorfra der også er mulighed for at tegne abonnement. Gratis.

Bogens Verden. Tidsskrift for litteratur og kultur. Udg. af Det Kongelige Bibliotek og Det Danske Forfatter- og Oversættercenter Hald. Red.: Bruno Svindborg (ansvh.), Jørn Erslev Andersen, Peter Q. Rannes. Årg. 92, 2010, nr. 3. ISSN 0006-5692. Ab. (4 numre a 64 sider) 475 kr. Enkelte nr. 135 kr.

Det Kongelige Bibliotek. *Årsberetning 2009.* Red.: Lone Ømann [2010]. 254 s. Ill. ISBN 978-87-7023-035-3. ISSN 0909-9093. Gratis. Også på web'en.

Diamanten. Kulturblad fra Det Kongelige Bibliotek. Red.: Lise Bach Hansen (ansvh.). 6. årg., nr. 3. 2010. 24 s. Ill. ISSN 1399-6142. Kr. 20,- .

Gratis for medlemmer af Diamantklubben – Det Kongelige Biblioteks Kulturklub.

Forskning på Det Kongelige Bibliotek. Årsberetning 2009. 2010. 50 s. Ill. ISBN 978-87-7023-066-7. ISSN 1603-4694.

Magasin fra Det Kongelige Bibliotek. Red.: Lotte Philipson. 23. årg. nr. 2. 2010. 77 s. Ill. ISSN 0905-5533. Kr. 125,- (abonnement), kr. 50,- (løssalg). Gratis for medlemmer af Diamantklubben – Det Kongelige Biblioteks Kulturklub.

The Offices and Masses of St. Knud Lavard. Volume I Facsimile & Volume II Edition. Ed. John Bergsagel. Essay: Thomas Riis. Danish Centre for Music Publication of The Royal Library 2010 . Facsimile 145s ill. Edition 72s. ill. ISBN 978-87-7023-036-0. ISBN 978-1-926664-02-6. Indbunden udgave i kassette Kr. 625,- Hæftet udgave kr. 375,-

Forsiden: For snart 250 år siden afsejlede den danske ekspedition med Det Lykkelige Arabien som mål. Som den eneste overlevende kom Carsten Niebuhr efter syv år tilbage. Illustrationen er fra hans *Reisebeschreibung nach Arabien und andern umliegenden Ländern* 1-2, 1774-78, (Prospect des Gebäudes I. Tab XVIII). Det Kongelige Bibliotek har netop erhvervet Carsten Niebuhrs stambog; læs mere s. 62.

Bagsiden: Det Kongelige Bibliotek fejrede Dronningens 70 års fødselsdag med udstillingen *Dronningens ansigt – et blandt mange. Portrætkunsten i dansk bladtegning*. Blandt ansigterne var Dan Turells, tegnet af Peder Bundgaard. Udstillingen kan ses indtil 4. december 2010.

